

ПОЛИТИЧЕСКИ ПРАКТИКИ И МЕХАНИЗМИ НА ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПРЕДСТАВИ ЗА НАУКА

Гл. ас. д-р **Светлана Александрова**
Институт по философия и социология – БАН

Резюме. Статията се фокусира върху изследването на обществените нагласи към научната сфера в България и ролята на политическия дискурс във формирането на публичните очаквания и възприятия. Методологията на изследването включва анализ на теоретични концепции и емпиричната им проверка с данни от количествено проучване на „Евробарометър“ (Special Eurobarometer 516) и дискурсивен анализ на представянето на научната сфера в общественото пространство. В българската социална реалност ясно се откроява размиване на ролята, същността и участието на науката в общественото развитие, налагане на популистки обществени очаквания към нея, успоредно с политически изказвания, които злоупотребяват с репутацията на научната сфера и нейните представители.

Ключови думи: обществено доверие; наука, политика; формиране на обществени нагласи; „Евробарометър“

В последно време все по-често се говори за тенденциите на намаляващо обществено доверие в науката и научната общност. Особено под влиянието на предизвикателствата и последствията, провокирани от COVID-19, темата е както предмет на медийно отразяване, така и на изследователския интерес на самите учени. Нарастващи нива на недоверие към учените се регистрират и в мащабни европейски изследвания (ESS Round 10; Special Eurobarometer 516).

Статията има за цел да разгледа взаимодействието между политическата и научната сфера в перспективата на обществените нагласи към науката в България. Текстът защитава тезата, че общественото мнение за науката е моделирано от политическите послания, като те имат силно влияние върху формирането на масовия характер на обществените нагласи. Политиците по-начало оказват значително влияние върху формирането на общественото мнение, защото имат непосредствен достъп до средствата за масова информация, които разпространяват политическите призови до широката общественост.¹ Други фактори, които имат влияние върху нагласите към науката през по-

следните десетилетия, са глобализацията, пазарната икономика, проектната култура, дигиталната революция и високите нива на дезинформация в рамката на епохата на постистина, но фокусът на анализа е върху въздействието на политическия наратив при формирането на разпространените представи в българското общество и имиджа на научната сфера. Добрата репутация и положителните обществени нагласи са важни за всяка област и още повече за публично субсидираните, каквато е научната сфера у нас.

Анализът се базира върху теоретични концепции за изследвания проблем и емпиричната им проверка с данни от количествено проучване на „Евробарометър“ (Special Eurobarometer 516) и дискурсивен анализ на представянето на научната сфера в общественото пространство.

Специфики на сферата на науката и сферата на политиката и отношението им към общественото мнение (по М. Вебер)

На първо място, трябва да подчертаем, че общественото мнение има различна тежест в научната и в политическата сфера, а механизмите за взаимодействие с обществото и неговите очаквания функционират на различни нива. Спецификите на сферата на науката и сферата на политиката предполагат и особености на взаимодействието им със социалната структура, включително по отношение на процеса на формиране на общественото мнение по свързани с тях теми и използването на средства, стратегии, тактики за позиционирането им в публичното поле.

М. Вебер разглежда задълбочено характерните черти на науката и на политиката в две свои публични лекции (1919), като показва същността им през призиванието и интереса към тях. Специфика на политическата сфера е, че тя е универсална, водена от интереси и лични позиции, но подхранвана от въздействието над обществеността и зависима от доверието на политически пасивни гласоподаватели. Научната сфера, от своя страна, се отличава в същността си със специализация и конкретизация. Водена е преди всичко от безкористен порив към развитие, но е зависима от политическото управление по отношение на средствата за производството ѝ и поради това – в голяма степен бюрократизирана (Weber 2022). Поставени в тези добре отличаващи ги принципни рамки, двете сфери имат различно взаимодействие с обществеността и нагласа към общественото мнение.

В универсалната природа на политиката наред с рационалните схващания и принципи, митовите и илюзиите са допустими средства за привличане на внимание и доверие в обществото. Науката, напротив, цели да развенчае митовите. Тя държи сметка за контекста, обективността, равновесието. В природата на науката не е заложена целта за обществено одобрение и съгласие с дейността ѝ. В своята същност тя не цели овладяване на общественото мнение. Науката не се стреми към „спечелване на мненията“, не се стреми да дава

категорични оценки, да оборва и да налага различни позиции – това е характеристика на политическото поле. Учените се фокусират върху установяването на формите, функциите, сравненията, последиците за условията на живот от събития, процеси и явления. Науката цели да даде обективна, безпристрастна и достоверна информация, която е „в служба на самопознанието и познанието на фактически взаимовръзки“ (Weber 2022, pp. 126 – 135).

Вебер намира връзката на науката с практическия и личния живот в създаването на цялостен ценностен светоглед, който обхваща техники за управление, методи на мислене, умения за прилагане, яснота и чувство за отговорност пред последствията от заемането на дадена позиция. Според неговата теза науката помага на индивида „да си даде сметка за най-дълбокия смисъл на неговите собствени действия“ (Weber 2022, p. 134). Интересът към науката, „призванието“ за наука е присъщо на специфичен ценностен порядък и субективни склонности, сред чиито характеристики са любопитството, образованието, информираността, критичността. Докато сферата на политиката според Вебер включва широк спектър от ценности и нагласи, мотивирани от интерес към власт или принадлежност към властова група за легитимно получаване на облаги в зависимост от историческите обстоятелства (земя, пари, статус). Те се базират не само на рационални, но и на традиционни и харизматични основи. Политиката се нуждае от легитимност, а тя се извлича от обществената подкрепа. Артикулира се чрез зависимости, споделяне на власт, интегриране и валидизиране от „волята на подвластните“ (Weber 2022, p. 40). В постигането на основната си цел – обществено доверие и легитимност, политиката е склонна да употребява всички средства, подходи и сфери, включително науката. Науката, от своя страна, „произвежда“ добавена стойност за обществото и спомага развитието му, но в същността си не очаква одобрение от общественото мнение.

Факторно влияние върху общественото възприятие за научната сфера

Особеностите на политическата и научната сфера, описани от М. Вебер, са значително променени в наши дни именно под влиянието на редица фактори, които трансформират науката от призвание в капитал, необходим за постигането на общоприетите съвременни политически и обществени цели (конкурентоспособност, технологичен напредък, иновации). Особено притеснително е положението на хуманитарните и социалните науки, които, подчинени на пазарната логика, трудно успяват да защитят собствената си полезност, съответно да легитимират участието си в разпределението на обществените ресурси.

Проблемът е подробно анализиран от Антоний Тодоров (2020) в статията „Ненужните науки или дехуманизация на образованието“, където авторът обръща внимание на свиването на социалните и хуманитарните науки под

ограниченията на политическите програми, публичния дискурс и „логиката на пазара, разпространяването на пазарни механизми извън обичайната сфера на пазара (размяна на стоки и услуги)“ (Todorov 2020, p. 26). Тодоров отстоява тезата, че в една не толкова обективна, колкото конструирана и динамична социална реалност, плод на нагласите и действията на хората в определен период, всъщност се пренебрегва ролята на хуманитаристиката за култивирането на критично мислене и действие, подхранването на демократичните ценности и граждански умения. Опасността от този подход е „дехуманизация на образованието“ – с превес на утилитарното, прагматичното, комерсиалното и икономически изгодното, и пренебрегването на ролята на иначе трудно измеримото познание, което „придобива своята полезност или в хода на времето, или незабелязано“ (Todorov 2020, p. 20).

Подобно на Тодоров и Ивайло Дичев (2020) насочва вниманието към „обезсмислянето на хуманитарното знание“ (Dichev 2020, p. 9), като откроява факторите, които са допринесли за промяна в парадигмата. Авторът ги обособява като исторически, технически, глобализационни, управленски и популистки. Въздействие оказва не само отказът от метаразказите и развиването на академичната чувствителност към контекста и субективното в следвоенния период, но и последващите маркери, каквито са глобализацията, дигиталната революция, включително „инструментализирането на знанието“ и валидирането на мненията наред с фактите (Dichev 2020). Значение в този процес има опосредстваната от технологичния напредък динамична виртуална комуникация, която, от една страна, позволява количествено включване в публичния дебат за сметка на качествено (съдържателно) участие, а от друга – осигурява лесен достъп до знаниеви ресурси, с което „олекотява“ самото знание. Влияние оказват и фокусът върху универсализирането; поощряването на присъствието на научната общност в медиите и представянето на науката на достъпен за обикновения човек език, както и подхранването на популистки нагласи и очаквания в публичността за мигновена обществена полза от науката; проектната култура, с присъщата ѝ фрагментарност; политическият популизъм; политическите предпочитания към експертизи, подкрепящи, а не проверяващи адекватността на политическите решения и мерки, както и уклонът на политическите подходи към взаимодействие с частния сектор и пренебрегването на публичната научна сфера с нейните строго научни методи.

Така например, в контекста на българското постистинно² публично пространство, се отличават популистки практики от последните години, които превръщат политическото поле в спектакъл на „мачисткия политически лайфстайл“, в който политическите лидери емоционално и нелогично, но твърдо и „патриархално-мъжествено“ налагат, а след това променят решенията си, отхвърлят или пренебрегват препоръките на експертите, мотивирани от общественото мнение и политическите си интереси (Petrova 2020, pp. 122 – 124).

Налагането на некомпетентни политически решения обаче не се отразява само върху имиджа на политиците, а засяга и репутацията на учените, на експертите, които са публично дискредитирани като носители на поредната „гледна точка“ и съучастници във всеобщата инфодемия, както това можеше да бъде наблюдавано в кризата, провокирана от COVID-19.

Част от тази проблематика е и намаляващото обществено доверие в науката и как тези тенденции кореспондират с изпълнението на актуалните концепции, като „наука в полза на обществото“ и „общества на знанието“. В статията „Общество на знанието: ценности, доверие, образование“ авторите В. Качакова и П. Илиева-Тричкова (2022) изтъкват три основни препятствия пред развитието на общество на знанието в България, сред които ниското доверие и скептицизъм към науката³, и с право поставят въпроса: „А как е възможно да се изгради общество на знанието без доверие в учените, които отговарят за неговото създаване, съхранение и разпространение?“ (Kachakova, Ilieva-Trichkova 2022, p. 218). Действително, позовавайки се на данни от последната вълна на Европейското социално изследване (ESS Round 10, 2020), авторите обръщат внимание, че в българското общество доверието към учените е сред най-ниските нива в ЕС, като същевременно около половината от населението се съгласява с твърдения, които предпоставят учените като участващи в конспирации и манипулации в ущърб на обществото (Kachakova, Ilieva-Trichkova 2022).

В огледалото на общественото мнение

Тези резултати се потвърждават и при по-задълбочени в тематиката емпирични проучвания на Европейската комисия, които периодично изследват нагласите към провежданите европейски политики в различни сфери, в т.ч. общественото доверие в науката и технологиите. В проучването „Познания и нагласи на европейските граждани към науката и технологиите“⁴, проведено през 2021 г., се наблюдава положително отношение към науката и технологиите на общоевропейско ниво и забележително по-скептични обществени нагласи в България. Ако 82% от гражданите на ЕС проявяват интерес към науката и технологиите, то повече от една трета от българите не се интересуват изобщо от темата. В България все още преобладават консервативни представи по отношение на управлението на сферата, като 59% са посочили, че върху науката и технологиите трябва да има правителствен контрол, като решенията за развитието на сферата се ръководят от морални и етични принципи (63%), а не е подходящо да бъдат оставени да се развиват на пазарен принцип и ръководени единствено от потенциала им за нови научни и технологични постижения.

Най-големите очаквания у нас за ползите от науката и технологиите в близко бъдеще се отнасят до подобряване качеството на живот през аспектите здраве и медицина, борба с климатичните промени и образование. Подобно

на средното равнище европейски респонденти и българските посочват, че се информират по темата основно от телевизията (70%) и социалните мрежи и платформи за видео споделяне (27%). Асоциират учените с преобладаващо положителни характеристики: интелигентност (89%), надеждност (72%) и готовност за сътрудничество (67%). На фона на средните за ЕС оценки (47%) се отличава високата стойност на доверие сред българските респонденти (68%), че учените имат най-голяма яснота какво е добро за хората (Special Eurobarometer 516).

Тези привидно положителни оценки обаче влизат в противоречие със споделените представи по въпроси, които показват действителното отношение в разпространените социални представи, както и взаимодействието и приложението на научната сфера във всекидневните практики. На първо място, прави впечатление, че над половината (52%) от българското население смята, че българските учени и техните открития са под средното ниво на европейските им колеги. $\frac{1}{4}$ са убедени, че са на същото ниво, и само 3% – че са по-добри от европейските. 19% не взимат отношение по въпроса.

Под средното европейско равнище е и досегът на българите с теми, свързани с наука и технологии – основно чрез гледане на предавания или четене на специализирани публикации, списания и книги – 43% (59% за ЕС). В същото време, 48% посочват, че никога не обсъждат научни теми със семейство и приятели; 78% – че не се занимават с такива теми в свободното си време, и цели 87% – че никога не са предоставяли лични данни за научни изследвания. В България са и най-високите стойности (70%) на посочилите опцията *науката е толкова сложна, че аз не разбирам много от нея*, при средни нива за ЕС от 46%. Мнозинството от българските респонденти (57%) посочват, че в тяхното всекидневие тези теми не са важни, и само 41% биха искали да научават повече за развитието на сферата на места като кметства, музеи и библиотеки. Само 38% от българското население смята, че твърдението *методите, използвани от естествените и социалните науки, са еднакво научни* е вярно (47% – ЕС). В същото време, твърденията, които мерят убежденията в конспиративни теории, са маркирани като неверни само от $\frac{1}{5}$ от българското население: *Лечението на рака съществува, но е скрито от обществеността от комерсиални интереси* се възприема за вярно от 41% от българите, а други 37% не знаят дали е вярно, или не, като само 22% отхвърлят това твърдение като неистинно; *В правителствени лаборатории са създадени вируси, които да контролират нашата свобода* е посочено като фалшиво твърдение от едва 19% (55% – ЕС). Всъщност проучването показва, че българските респонденти се отличават с най-ниски нива на обща научна грамотност (Special Eurobarometer 516).

Очакванията към науката в България са ниски и по отношение на пряката полза в ежедневието на респондентите, подобряването на условията на живот

за развиващите се страни и за околната среда, като се вярва преобладаващо, че новите научни и технологични постижения ще са полезни само за богатите европейски държави и големите частни компании. По-голямата част от българското население дори е убедено, че *благодарение на знанията си учените притежават сила, която ги прави опасни (55%) и вече не можем да се доверим на учените, че казват истината по спорни научни и технологични въпроси, защото те зависят все повече от парите на индустрията (54%)*. В същото време, само 19% биха искали учените да отделят повече време, за да обяснят работата си на обикновените хора. Според 40% съвременните проблеми са толкова сложни, че дори учените не могат да ги разберат, а според 46% учените *разглеждат само много специфични въпроси и не разглеждат проблемите в по-широка перспектива*. Може да се каже, че единственото все още сравнително масово възприето положително очакване към научната сфера се отнася до участието ѝ в публичния дебат и политическите решения: *твърдението учените трябва да се намесват в политическия дебат, за да гарантират, че решенията вземат предвид научните доказателства се подкрепя от 61% (68% – ЕС) (Special Eurobarometer 516)*.

В рязък контраст с общеевропейските нагласи, анализираниите количествени данни показват много високи нива на недоверие към науката и научните изследвания в България, ниска информираност и слаб интерес към същността на научната дейност, ниски нива на обща научна грамотност и високи нива на конспиративни убеждения. Най-високи очаквания към научната сфера се проявяват в разбирането, че политическите решения трябва да се съобразяват с научните доказателства. Анализът на данните показва, че телевизията е най-често използваният източник на информация за научната сфера, но очевидно тя не предоставя достатъчно качествена и задълбочена информация. Още повече, че в предходно изследване на „Евробарометър“, който изучава нагласите към научната сфера през 2013 г., само 20% посочват, че журналистите от телевизията са най-добре подготвени, за да обяснят влиянието на научните и технологичните новости върху обществото. Едва 8% считат, че най-подготвени са управляващите, а според 79% това са самите представители на публичната наука у нас (Special Eurobarometer 401).

Практики и механизми на влияние върху българските обществени представи за наука през политическите послания

В изследване върху общественото доверие в научните изследвания Resnik (2011) отбелязва начините, по които обществото се доверява на науката. На първо място, това са публичните ресурси, които се насочват в подкрепа на науката, научните изследвания и свързаната с тях инфраструктура. На второ място, експертният опит и знания, които учените могат да предоставят, се считат за съществена част от процеса на изготвяне и прилагане на политики и

мерки, насочени към общественото развитие и качество на живот. Обществено доверие припознава науката като необходимата основа и знанияв ресурс, върху които стъпват политическите решения. Трето, на учените се разчита, за да бъде направена информирана преценка за употребата и внедряването в ежедневието на нововъведения от всякакъв характер, недостатъчно познати и приети продукти или идеи (Resnik 2011).

В българското публично пространство обаче се конструира съвсем различен образ на науката и научните изследвания. Образ, който се налага от политическите послания и медийното представяне и се отразява в масовите обществени нагласи. Политическата реторика, в рамките на последното десетилетие и повече, налага успешно представата, че публичните ресурси, с които се подкрепя науката, са възможност, преценка и благоволение на политическите настроения, а не на обществената и политическата осъзнатост за необходимостта от социално и културно развитие. Такъв наратив въздейства негативно, особено на социалните и хуманитарните науки, но и на цялата публична научна сфера.

Изключение от този подход и положително или неутрално медийно отразяване се забелязват преобладаващо по отношение на теми и събития⁵, които обвързват науката и бизнеса и водят до „превръщането на научните постижения в успешни пазарни продукти“.⁶ В такъв тип журналистически статии се наблюдава използването на позитивна лексика, която характеризира науката като: финансово осигурена, конкурентоспособна, иновативна, стойностна, диалогична, спомагаща устойчивостта и взаимодействието между бизнес, наука и образование, подпомагаща високотехнологични и иновативни стартъпи, както и привличаща интереса на младото поколение, защото бива представяна „по забавен и полезен начин“.

Не стои така въпросът с открояването на взаимодействието между науката и политиката. Политическият репертоар рядко включва публични обосновки на взети политически решения или мерки, които да се основават на научни изследвания и резултати. Вместо това отделни дисциплини са омаловажавани и обезсмисляни в техния научен контекст, „оголвани“ от академичния им авторитет и използвани за политически внушения: „В края на кампанията съм спокоен за ГЕРБ. Партията е жива, единна и с добро бъдеще. Навсякъде ни посрещаха пълни зали, които показваха реалната социология. Ние имаме всичко, което останалите нямат – лидер, огромна подкрепа и ясни цели. Затова пак ще победим.“⁷

Не се отчита, нито популяризира, в достатъчна степен активното участие на науката в процеса по изготвянето на управленски политики и мерки и в прилагането на политическите решения. Аргументите на учените, на експертите често публично се пренебрегват, омаловажават и компрометират. В халоса на първите месеци на COVID-19 пандемията нерядко обществото става

свидетел на разнопосочни послания и откровени противоречия между политическите и научните (медицински) послания, които в унисон с медийното отразяване на „всички гледни точки“ към проблема на практика се отразиха върху общественото доверие и доведоха до крайния резултат на ниска ваксинация в страната. Допълнителен пример представлява създадената обществена истерия около опита за ратифициране на Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие през 2018 г., където с академичното понятие *gender* беше злоупотребено политически, а адекватният научен превод на същността на Истанбулската конвенция – заглушен в шума на политически и медийно насочваното обществено мнение.

Нещо повече, в медийните си изяви политиките с лекота рушат общественото доверие в науката, като използват епитети, внушения и етикети по отношение на учените, и в опит да защитят предприети политически реформи и внедряването на определени политики и интереси. Примери, които подкрепят това твърдение, могат да бъдат срещнати регулярно в отразяването на научния ресурс в медиите:

„БАН не прави наука, в БАН са феодални старци, които си стоят там, събират заплати“⁸;

„Ветото на президента дойде след среща с млади учени. Това, което предизвиква вътрешен диалог в мен е, че същите млади учени искаха преди две седмици съвършено други неща. Мотивите на президента са съвършено други, което показва, че техният прочит е първо, незадълбочен, второ, самите те не знаят какво искат, и трето, независимо от тяхната младост това не е протест на младите ... Да не говорим, че част от тези млади учени са мои връстници“⁹;

„БАН запазва своята свещена академична автономия. В БАН всички знаем, че може и да не работиш. В последните години най-силно е увеличено финансирането на БАН. Нека да видим какво ще направят с увеличението от 13 млн. лв. за следващата година – дали ще увеличат пожизнените възнаграждения на академиците, или минималните възнаграждения на младите учени“¹⁰.

В коментари под журналистически статии по темата българска наука могат да се видят многобройните употреби на квалификацията „феодални старчета“. От изказването на С. Дянков през 2009 г. до днес фразата е добре улегнала в обществените нагласи и публичния дискурс, като успешно налага стереотипни модели на мислене за българската публична наука, точно както и въведеният от Б. Борисов етикет „мисирки“ по отношение на журналистическата гилдия. Посочените по-горе примери налагат негативна представа за българския учен и обвързват образа му с отрицателни характеристики: твърде възрастен, дори объркан, неориентиран, непоследователен, незадълбочен, некомпетентен и неадекватен на съвременните процеси, мързелив, безидеен, свикнал да разполага незаслужено с обществените ресурси и политическото благоволение.

Стигматизирането на учените обаче, в дългосрочен план, не влияе добре на обществото ни и на качеството на публичната комуникация и взаимодействие в него. В дискурса на конфликтната българска социална действителност политическата сфера „употребява“ науката, за да установи или защити собствената си положителна оценка в обществените нагласи, за сметка на разрушаването на доверието в научната сфера. Немалка е и ролята на медиите, които, на свой ред, безкритично отразяват и разпространяват политическите послания, които влияят върху формирането на масовите обществени представи и нагласи. Политически и медийно конструираната реалност изгражда образ на науката като безполезна и дори ненужна обществена сфера, отделя я от естествената ѝ обвързаност с образованието, политиката, качеството на живот, докато изкуствено я обвързва с бизнес реторика и флуидната подкрепа на общественото мнение. Неглижирането на научните аргументи, политическата (зло)употреба с тях и изкривеното им и подвеждащо използване за дезинформация не само сричат доверието в науката и експертите, но и създават пряк риск за демокрацията, благополучието и здравето на гражданите.

Налагането на такава социална действителност по отношение на българската наука не работи в подкрепа на общественото развитие, на изграждането на социален капитал и взаимодействие в общата социална структура. Негативните обществени оценки за уменията на политиците и медиите да обяснят на обществото научния принос и влияние в общественото развитие, демонстрират най-вече раздробяването на социалната структура, прекъснатото взаимодействие между отделните сфери и тяхното ценностно капсулиране.

БЕЛЕЖКИ/NOTES

1. Взаимодействието между общественото мнение, политиката и медиите разглеждам по-подробно в статията „Трансформации в социалното въздействие: политика, медии, социални мрежи (Alexandrova 2021).
2. Преобладаващо асоциирано със съвременната политика, понятието постистина се отнася до обстоятелства, при които обективните факти имат по-малка тежест при формирането на общественото мнение, отколкото призивите към емоциите и личните убеждения (Oxford English Dictionary 2016).
3. Другите два социални феномени, които авторите приемат за възпрепятстващи развитието на общество на знанието в България, са „криза на ценности“ и „ниското ниво на образованост в национален мащаб“.
4. Проучването е най-голямото до момента в областта на науката и технологиите. Участие в него са взели 37 103 респонденти от общо 38 държави, включително държавите членки на ЕС, държавите, обхванати от процеса на разширяване на ЕС, държавите от ЕАСТ и Обединеното кралство.

5. Този и последващите примери, включени в анализа, са свободно достъпни в интернет пространството при тематично търсене по ключови думи.
6. „София Тех парк“ – науката, среща бизнеса, *economic.bg*, 22.09.2019 (<http://bit.ly/3mndh9N>).
7. Изказването е на лидера на ГЕРБ Бойко Борисов в края на кампанията за парламентарните избори през юли 2021 година в България, *epicenter.bg*, 9.07.2021 (<http://bit.ly/3IOtQCY>).
8. Изказването е на Симеон Дянков – заместник министър-председател и министър на финансите в правителството на Бойко Борисов (2009 – 2013), а поводът е предприета реформа (2009 г.) за оптимизиране на звената в БАН, която довежда до обединяването на научни направления, свиването на институтите в Академията и значително намаление на финансирането ѝ, *marica.bg*, 13.11.2009 (<http://bit.ly/3Ztcoeg>).
9. Аргументът е използван от Сергей Игнатов – министър на образованието и науката в правителството на Бойко Борисов (2009– 2013), по повод налагането на президентско вето (2010 г.) на Закона за развитието на академичния състав в Република България, *mediapool.bg*, 27.04.2010 (<http://bit.ly/3Yjuka1>).
10. Контекстът на изказването на Красимир Вълчев – министър на образованието и науката в правителството на Бойко Борисов (2017 – 2021), е сключването на споразумение между МОН, Съвета на ректорите и синдикатите КНСБ и КТ „Подкрепа“ (2020 г.) за средства за увеличение на заплатите на преподавателите в университетите срещу определени реформи, което изключва Българска академия на науките, *segabg.com*, 27.11.2020 (<http://bit.ly/3kDAunM>).

ЛИТЕРАТУРА

- АЛЕКСАНДРОВА, С., 2021. Трансформации в социалното въздействие: политика, медии, социални мрежи. *Проблеми на постмодерността*. 11 (1), 58 – 75. <https://doi.org/10.46324/PMP2101058>
- ВЕБЕР, М., 2022. *Две лекции: Политиката като призвание. Науката като призвание*. София: Изток – Запад.
- ДИЧЕВ, И., 2020. Вкупом негодни станаха. *Социологически проблеми*. 52 (1), 9 – 15.
- КАЧАКОВА, В., ИЛИЕВА-ТРИЧКОВА, П., 2022. Общество на знанието: ценности, доверие, образование. *Етически проблеми*. [online]. 7(2), 213 – 222. [viewed 21 February 2023]. Available from: <https://jesbg.com/vkachakova-pilievatrichkova-obshtestvo-na-znaniето-sennosti-doverie-obrazovanie/>
- ПЕТРОВА, С., 2020. Лайфстайл аспекти на инфодемията Ковид-19 в българския контекст. *Медialog* [online]. 8, 111 – 126. [viewed 21 February 2023]. Available from: <https://www.medialog-bg.com/?p=3755>
- ТОДОРОВ, А., Ненужните науки или дехуманизация на образованието. *Социологически проблеми*. 52 (1), 16 – 37.

- RESNIK, D. B., 2011. Scientific Research and the Public Trust. *Science and engineering ethics*, 17(3), 399-409. <https://doi.org/10.1007/s11948-010-9210-x>
- SPECIAL EUROBAROMETER 516. 2021. *European citizens' knowledge and attitudes towards science and technology. Report.* DOI doi:10.2775/071577 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2237>
- SPECIAL EUROBAROMETER 401. 2013. *Responsible Research and Innovation (RRI), Science and Technology. Report.* <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1096>

REFERENCES

- ALEXANDROVA, S., 2021. Transformations in the Social Impact: Politics, Media, Social Networks. *Postmodernism Problems*, 11(1), 58 – 75. <https://doi.org/10.46324/PMP2101058> [in Bulgarian].
- DITCHEV, I., 2020. They have together become worthless. *Sociological Problems*. 52 (1), 9 – 15. [in Bulgarian].
- KACHAKOVA, V., ILIEVA-TRICHKOVA, P. 2022. Knowledge society: values, trust, education. *Ethical Studies* [online]. 7(2), 213 – 222. [viewed 21 February 2023]. Available from: <https://jesbg.com/vkachakova-pilievatrichkova-obshtestvo-na-znanieto-tsennosti-doverie-obrazovanie/> [in Bulgarian].
- PETROVA, S., 2020. Lifestyle aspects of the covid-19 infodemic in the bulgarian context. *Medialog* [online]. 8, 111 – 126. [viewed 21 February 2023]. Available from: <https://www.medialog-bg.com/?p=3755> [in Bulgarian].
- RESNIK, D. B. (2011). Scientific Research and the Public Trust. *Science and engineering ethics*, 17(3), 399-409. <https://doi.org/10.1007/s11948-010-9210-x>
- SPECIAL EUROBAROMETER 516. 2021. *European citizens' knowledge and attitudes towards science and technology. Report.* DOI doi:10.2775/071577 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2237>
- SPECIAL EUROBAROMETER 401. 2013. *Responsible Research and Innovation (RRI), Science and Technology. Report.* <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1096>
- TODOROV, A., 2020. Unnecessary sciences or the dehumanization of the education. *Sociological Problems*. 52 (1), 16 – 37. [in Bulgarian].
- WEBER, M., 2022. *Dve lektsii: Politikata kato prizvanie. Naukata kato prizvanie.* Sofia: Iztok-Zapad [in Bulgarian].

POLITICAL PRACTICES AND MECHANISMS OF INFLUENCE ON PUBLIC PERCEPTIONS OF SCIENCE

Abstract. The paper focuses on studying public attitudes toward science in Bulgaria and the role of political discourse in shaping public expectations and perceptions. The study's methodology includes an analysis of theoretical concepts and their empirical verification with data from a quantitative Eurobarometer survey (Special Eurobarometer 516) and a discourse analysis of the representation of the scientific sphere in the public debate. The Bulgarian social reality clearly shows a blurring of the role, nature, and participation of science in societal development, the imposition of populist societal expectations towards it, as well as political statements that abuse the reputation of the scientific sphere and its representatives.

Keywords: public trust; science; policy; formation of public attitudes; Special Eurobarometer 516

✉ **Svetlana Alexandrova, Assist. Prof., PhD**

ORCID iD: 0000-0002-2099-0967

Institute of Philosophy and Sociology

Bulgarian Academy of Sciences

4, Serdika St.

1000 Sofia, Bulgaria

E-mail: svetlanalex@bas.bg